

вих норм про права людини у внутрішньому правопорядку України / М. Буроменський // Вісник Академії правових наук України. – 1999. – № 1. – С. 86–94.

16. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

17. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

18. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

19. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_535.

20. Протокол № 4 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_059.

21. Протокол № 12 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_537.

22. Європейська Соціальна хартія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_062.

УДК 340.13

ЗАКОН: ДО ПИТАННЯ СЕМАНТИЧНОГО ТА ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ВИЗНАЧЕННЯ

Риндюк В.І., к. ю. н.,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

У статті досліджується багатозначне слово «закон» із позицій етимологічного та семантичного підходів, тобто розглядається походження та значення слова «закон». При встановленні логічного зв'язку «слово «закон» – термін «закон» звертається увага на такі вимоги до терміна «закон», як однозначність у межах юридичної термінології, точність та наявність дефініції (визначення). Констатується неоднозначність використання терміна «закон» як у науковій юридичній літературі, так і в законодавстві України, зокрема наявність «вузького» та «широкого» розуміння поняття «закон».

Ключові слова: слово «закон», термін «закон», поняття «закон», «широке» розуміння поняття «закон», «вузьке» розуміння поняття «закон».

В статье исследуется многозначное слово «закон» с позиций этимологического и семантического подходов, то есть рассматривается происхождение и значение слова «закон». При установлении логической связи «слово «закон» – термин «закон» обращается внимание на такие требования к термину «закон», как однозначность в пределах юридической терминологии, точность и наличие дефиниции (определения). Констатируется неоднозначность употребления термина «закон» как в научной юридической литературе, так и в законодательстве Украины, в частности наличие «узкого» и «широкого» понимания понятия «закон».

Ключевые слова: слово «закон», термин «закон», понятие «закон», «широкое» понимание понятия «закон», «узкое» понимание понятия «закон».

Ryndiuk V.I. LAW: TO QUESTION SEMANTIC AND TERMINOLOGICAL DETERMINATION

The article analyzes the ambiguous word „law” from the standpoint etymological and semantic approaches, that is the origin and meaning of the word „law”. In establishing logical connection word „law” – the term „law”, drawing attention to these requirements to the term „law” as a certainty within the legal terminology accuracy and existence of definition (determination). It is noted ambiguous use of the term „law” in the law scientific literature and the legislation of Ukraine, in particular, the existence „narrow” and „broad” understanding of the concept of „law”.

Key words: word „law”, term „law”, concept „law”, „broad” understanding of the concept „law”, „narrow” understanding of the concept „law”.

Постановка проблеми. В юридичній науці не стихають дискусії навколо поняття «закон». Зокрема, М.М. Марченко пише, що за багато століть вивчення закону накопичена величезна сума знань про нього, вироблене певне уявлення про це явище, склався досить визначений стереотип. Але разом з тим залишилося велике поле діяльності для сучасних і майбутніх дослідників. Закон не є застиглим у своєму розвитку інститутом, він постійно змінюється та розвивається разом зі зміною та розвитком суспільства. Відповідно, змінюються в певній мірі і погляди на нього,

виробляються і пропонуються часом досить суперечливі визначення закону, створюються неоднозначні уявлення про нього [1, с. 514].

На думку автора статті, в першу чергу, однією із причин відсутності однозначного розуміння та визначення терміну «закон» є багатозначність самого слова «закон». І.А. Ісаєв пише: «Поняття «закон» надто багатоглядне, щоб віднести його до якої-небудь окремої сфери людського світопізнання. Цим поняттям оперують теологи, філософи, природознавці і, звичайно, правознавці. Нормативність, закладена у ньому, настільки уні-

версальна, що може бути використана при побудові майже будь-якої наукової парадигми» [2, с. 158]. Відповідно, актуальним залишається дослідження слова та терміну «закон» з точки зору науки про мову – мовознавства, або лінгвістики (від лат. *lingua* – мова).

Метою даної статті є дослідження слова «закон» з позицій етимологічного та семантичного підходів, тобто дослідження походження та значення слова «закон», а також встановлення логічного зв'язку «слово «закон» – термін «закон».

Виклад основного матеріалу. Центральною функціонально-структурною одиницею мови є слово – самостійна, наділена одним або кількома граматичними значеннями одиниця мови, яка передає одне чи більше лексичних значень, легко відтворюється і є будівельним матеріалом для речення. Якщо розглядати слово з погляду психології, то це – мінімальний звуковий (чи графічний) подразник, який викликає у свідомості людини певне уявлення – реальний або нереальний образ [3]. Таким чином, будь-якому явищу, предмету, процесу, дії тощо (або їх окремим аспектам) відповідає слово (або словосполучення), що представляє його в знаковій формі, є його носієм, зовнішнім символом та викликає у свідомості людини певне уявлення.

Щодо слова «закон», то останнє походить від старослов'янського законъ – «закон», праслов'янського закопъ – «закон», первісно – «початок; початкове рішення» (можливо, «обмеження»), пов'язане з копъ – «край (початок, кінець)» [4, с. 227]. На Русі слово «закон» використовується з XI ст. в значенні божого закону та установлень влади, протилежних традиціям [5]. Зокрема, Н.Г. Сичинава пише, що спочатку, як припускають етимологи, слово «закон» мало значення: «Те, з чого все починається, на чому все ґрунтується». У давньоруській мові закон розумівся як певна межа, що обмежує свободу волі або дій людини. «Закон» протиставлявся «беззаконню», тобто порушенню правил, встановлених звичаєм, церквою або княжою владою. На початку XVIII ст. сфера використання слова «закон» розширюється за рахунок його проникнення в мову філософії та природничих наук. Слово «закон» починає використовуватися для позначення об'єктивно існуючих зв'язків між явищами в природі та суспільстві [6]. Зокрема, етимологічний словник української мови закріплює за словом «закон» наступні значення: «загальне правило; закономірність; сукупність догм релігії» [4, с. 227].

Як відомо, всі слова поділяються на однозначні (такі, що мають одне значення) та багатозначні (такі, що мають два і більше значень). Зокрема, до останніх належить і слово «закон», адже воно використовується в різних сферах людського спілкування в різних значеннях, та його використання може викликати у свідомості людей різні уявлення. Здатність слова виступати з різними значеннями називається багатозначністю, або полісемією. Слова, однакові за звучанням, але різні за своїм значенням, дістали назву омонімів.

Академічний тлумачний словник української мови (1970–1980 р.р.) та Великий тлумачний словник сучасної української мови (2005 р.) тлумачать слово «закон» в наступних п'ятих значеннях: 1) як встановлене найвищим органом державної влади загальнообов'язкове правило, яке має найвищу юридичну силу; 2) як загальноприйняте, усталене правило співжиття, норма поведінки; 3) як основні правила в якій-небудь ділянці людської діяльності, що впливають із самої суті справи; 4) як об'єктивно існуючий, постійний і необхідний взаємозв'язок між предметами, явищами або процесами, що впливає з їх внутрішньої природи, сутності; закономірність; 5) як сукупність догм (основних положень) якої-небудь релігії, віровчення [7; 8, с. 396–397].

Таким чином, слово «закон» має такі два основні значення, як «правило» («норма») та «закономірність», та його зміст визначається, в першу чергу, сферою діяльності, в якій використовується це слово. При використанні слова «закон» у різноманітних словосполученнях або реченнях інше допоміжне слово (або слова) уточнюють, конкретизують зміст слова «закон».

Зокрема, слово «закон» використовується для позначення сталих, загальновідомих або загальноприйнятих правил, норм, звичаїв, традицій, догм тощо, що існують у суспільстві в цілому або в окремих соціальних групах. Так, відомі фразеологізми, одним з компонентів яких виступає слово «закон»: «буква закону» (точне, що не допускає відхилень, тлумачення закону; формальне тлумачення закону); «вовчий закон» (беззаконня, засноване на грубому насильстві); «закон неписаний» або «поза законом» – для позначення людей, які зневажливо ставляться до юридичних та загальнолюдських норм; «іменем закону» – владою, наданою чинним законодавством; «сухий закон» – заборона вживати алкогольні напої; «закон підлості» – переважна реалізація гіршого із двох можливих варіантів. Виразом «по закону» позначається такий стан справ, коли все відбувається не лише відповідно до норм права, але й за традиціями, звичаями. На основі слова «закон» виникли вислови на зразок: «закон гостинності», «закон пристойності» тощо [6; 9; 8, с. 396–397]. Або, наприклад, Закон Божий як сукупність заповідей і настанов певного віросповідання.

Слово «закон» широко використовується в українських народних прислів'ях та приказках: «Дурням закон не писаний»; «Закон – як дишло, куди схочеш – туди й верни»; «Закон – як павутина: жміль проскочить, а муха заплутається. Чміль – заможний; муха – бідна»; «Сила закону не знає»; «Де закони вповнують, там усі праві бувають»; «Закон міста держить. Міста – державу»; «Закон для громади, що віжки для коня»; «Звичай – другий закон» та інші.

Слово «закон» також використовується для позначення різноманітних закономірностей. Так, соціальні закони є об'єктивними, загальними, необхідними та повторюваними причинними зв'язками між соціальними явищами

та процесами, які виникають внаслідок масової діяльності людей або їх дій (наприклад, закон товарно-грошових відносин, закон первинного нагромадження капіталу, закон задоволення зростаючих матеріальних і культурних потреб населення, закон єдності формальної і неформальної структур трудового колективу, розподіл ролевих функцій у сім'ї тощо) [10]. Або, наприклад, загальновідомі такі закони природи, як закон всесвітнього тяжіння, закон збереження енергії тощо.

У сучасній мові основною сферою використання слова «закон» є юридична наука та практика. Оскільки здатність слів-омонімів мати різні значення породжує плутанину, неясність, неточність, неоднозначність у висловлюваннях, то в будь-якій науці, зокрема і юридичній, користуються не просто словами, а термінами – словами, що мають чітко визначене значення. Отже, використовуючи багатозначне слово «закон» у юридичній сфері, ми говоримо про термін «закон».

Слово «термін» відоме ще з античних часів. У латинській мові (*terminus*) воно означало «кінець», «кордон», «межу». У середньовіччі набуло вже значення «визначення», «позначення». У старофранцузькій мові знаходять навіть номінацію *terme* – «слово». В Україні ця назва поширюється вже у XVIII ст. Термін – це слово або словосполучення, що виражає чітко окреслене поняття певної галузі науки, культури, техніки, мистецтва, суспільно-політичного життя. Термін – це спеціальне слово, яке має дефініцію. Конкретний зміст поняття, визначеного терміном, стає зрозумілим лише завдяки цій дефініції – лаконічному логічному визначенню, яке зазначає суттєві ознаки предмета або значення поняття, тобто його зміст і межі. Характерними ознаками терміна є: 1) належність до певної термінологічної системи; 2) наявність дефініції (визначення); 3) однозначність у межах однієї терміносистеми; 4) точність; 5) стилістична нейтральність; 6) відсутність синонімів та омонімів у межах однієї терміносистеми; 7) відсутність експресивності, образності, суб'єктивно-оцінних відтінків. Від слова «термін» утворено слово «термінологія», яке означає сукупність термінів з усіх галузей знання (або однієї галузі знання). Кожна галузь науки, техніки, виробництва, мистецтва має свою термінологію [11, с. 131–132].

Таким чином, розглядаючи зв'язок слова «закон» з терміном «закон», найперше, що слід звернути увагу, – це те, що термін «закон» відрізняється від слова «закон» належністю до терміносистеми певної галузі знань (зокрема, юридичної науки) та однозначністю використання в межах цієї терміносистеми. Іншими словами, термін відрізняється від слова належністю до певної науки та точністю, однозначністю семантичних меж. З цієї точки зору не можна погодитися з Лантюховою Н.Н., Загоровскою О.В. та Литвиною Т.А., які пишуть, що питання про обов'язковість вимог, яким повинен відповідати термін, зокрема: однозначність, точність, відповідність нормам літературної мови, стислість, відсутність емоційності та експресивності, вмотивованість, систем-

ність та інші – на сьогодні є дискусійним. Так, вищезазначені автори стверджують, що вимога однозначності терміна – це не обов'язкова умова, а лише тенденція, стан, до якого прагне будь-яка термінологічна система [12, с. 43]. На думку автора статті, це питання лежить в площині співвідношення: слово – термін. Слова можуть бути багатозначними, однак термінологія певної області знань (особливо юридичної науки) має відповідати вимозі точності, однозначності. Зокрема, О.М. Камчатнов зазначає, що відмінність наукового мислення – в тому, що воно усвідомлено і відносно послідовно будує в процесі розвитку науки систему понять та категорій, а також усвідомлено нею користується. Тоді як в природній мові категоріальна сторона слова «затемнена» багатозначністю, синонімією, експресивністю; логічне в мові приховано під суто лінгвістичними зв'язками і співвідношеннями [13].

Разом з тим, якщо звернутися до юридичних словників, то останні тлумачать термін «закон» в двох значеннях: 1) як юридичний акт, прийнятий вищим представницьким органом державної влади або безпосереднім волевиявленням народу (в порядку референдуму), що регулює, як правило, найбільш важливі суспільні відносини, становить основу системи права держави, має найвищу юридичну силу по відношенню до нормативних актів всіх інших органів держави. Для закону характерний особливий порядок прийняття, спеціальна законодавча процедура. Або, інакше, – як нормативний акт вищої юридичної сили, який регулює найважливіші суспільні відносини; 2) у широкому сенсі – як нормативно-правові акти в цілому; всі встановлені державою загальнообов'язкові правила [14; 15, с. 284].

У підручниках та навчальних посібниках з теорії держави і права також звертається увага на неоднозначність терміну «закон». Зокрема, М.С. Кельман, О.Г. Мурашин у підручнику «Загальна теорія держави і права» пишуть, що термін «закон» – достатньо багатозначний. У вузькому розумінні – це акт вищої юридичної сили, прийнятий органом законодавчої влади або шляхом всенародного голосування, в широкому – будь-яке джерело права. У визначенні К. Маркса і Ф. Енгельса, в якому право розглядається як воля, зведена в закон, цей термін, вжитий у широкому розумінні, містить у собі і нормативний акт, і судовий прецедент, і санкціонований звичай. Звести волю в закон означає надати їй загальнообов'язкового значення, юридичної сили, забезпечити державний захист [16, с. 279–280]. В іншому підручнику з теорії держави і права зазначається, що іноді закон розглядається в найширшому розумінні – як синонім поняття права, а точніше, – законодавства. Законами називають всі нормативно-правові акти (їх сукупність), які виходять від держави в особі всіх її нормотворчих органів. Однак в науковій та навчальній юридичній літературі набагато частіше використовується поняття закону у вузькому, власному його розумінні. Досить типовою, такою, що відображає сформовані уявлення про закон на сучасному етапі, є

наступна його дефініція: «Закон – це нормативно-правовий акт, прийнятий вищим представницьким органом держави в особливому законодавчому порядку, який має вищу юридичну силу і регулює найбільш важливі суспільні відносини» [17, с. 514–515].

Науковці також пишуть про неоднозначність використання терміну «закон» у юридичній сфері. Зокрема, О.І. Ющик пише, що цей термін не має єдиного застосування в правовій літературі. Закон узагалі як особливий (нормативний) спосіб закріплення суспільством правил поведінки людей у різних країнах втілюється у різних видах нормативно-правових актів. І лише в усій сукупності правових актів, що існують у державі, закон набуває дійсності як юридичний закон. Відтак законодавство, представляючи названу сукупність актів, виступає як особлива форма втілення юридичного закону [18, с. 151]. В.С. Нерсесянц у передмові до своєї роботи «Право и закон» (М., 1983 р.) зазначає, що окремо слід обумовити ту обставину, що термін «закон» у процесі дослідження обраної проблематики «співвідношення права та закону» за традицією використовується не тільки в спеціальному значенні (для позначення нормативного акта суверена, верховної державної влади), але також і в ширшому розумінні (у значенні всього чинного законодавства, всіх форм загальнообов'язкової державної нормотворчості, всіх джерел так званого позитивного права, включаючи до себе, крім законодавства, також і офіційно санкціоновані та прийняті в чинне право норми звичаєвого права, судові та адміністративні прецеденти тощо) [19, с. 6].

Термін «закон» неоднозначно використовується не тільки в науковій юридичній літературі, а й в законодавстві України. Зокрема, в Рішенні Конституційного Суду від 11.07.1997 р. № 3-зп зазначено, що аналіз тексту Конституції України свідчить про те, що термін «закон» вживається в ній як у широкому, так і вузькому значеннях. У широкому значенні (яке охоплює також Конституцію України) термін «закон» вживається, наприклад, у статтях 13, 24, 35, 58, 68 Конституції України, які закріплюють загально-визнані правові принципи: рівність громадян перед законом, недопустимість відмови від виконання законів з мотивів релігійних переконань, незворотності дії законів у часі, незвільнення від юридичної відповідальності через незнання законів тощо. В основному ж у тексті Конституції України термін «закон» вживається у вузькому значенні, охоплюючи лише закони України, зокрема, він часто вживається у словосполученні «Конституція України і (та) закони України» (статті 10, 15, 36, 79, 126, 150 та ін.).

В іншому Рішенні Конституційного Суду України від 07.07.1998 р. № 11-рп/98 зазначено, що термін «закон» вживається в частині четвертій статті 94 Конституції України у значенні юридично цілісного і структурно завершеного нормативно-правового акта, який приймається Верховною Радою України відповідно до її конституційних повноважень (пункт 3 частини першої статті 85, стаття 92 Конституції України). У ч. 4 ст. 94 Конституції

України зазначено: «Якщо під час повторного розгляду закон буде знову прийнятий Верховною Радою України не менш як двома третинами від її конституційного складу, Президент України зобов'язаний його підписати та офіційно оприлюднити протягом десяти днів. У разі якщо Президент України не підписав такий закон, він невідкладно офіційно оприлюднюється Головою Верховної Ради України і опубліковується за його підписом». Тобто в цьому випадку термін «закон» використовується як форма нормативно-правового акта Верховної Ради України.

Висновки. Підводячи підсумки цієї статті, слід згадати афоризм Рене Декарта: «Вірно визначайте слова, і ви звільните світ від половини непорозумінь». Неоднозначність розуміння терміну «закон» у юридичній науці свідчить про недостатню чіткість його дефініції (визначення). Для однозначного та точного розуміння термін «закон» потребує подальшого дослідження та уточнення його дефініції (визначення) у «широкому» та «вузькому» розумінні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Марченко М.Н. Теория государства и права / М.Н. Марченко. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004. – 640 с.
2. Исаев И.А. Метафизика Власти и Закона: У истоков политико-правового сознания / И.А. Исаев. – М. : Юристь, 1998. – 256 с.
3. Слово як одиниця мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrainkamoiva.com/publ/leksika/slovo_jak_odinicia_movi/5-1-0-45. – Дата звернення: 14.06.2016.
4. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; редкол.: О.С. Мельничук (головний ред.) та ін. – К. : Наук. думка, 1985. Т. 2: Д – Коппі / Укл.: Н. С. Родзевич та ін. – 1985. – 572 с.
5. Семенов А.В. Этимологический словарь русского языка / А.В. Семенов. – М. : Изд-во «Юнвес», 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://evartist.narod.ru/text15/012.htm>. – Дата звернення: 14.06.2016.
6. Сичинава Н.Г. Слово «закон» в древности и сегодня / Н.Г. Сичинава // Сборник материалов конференции «Язык и право: актуальные проблемы взаимодействия», 2013 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ling-expert.ru/conference/langlaw3/sichinava_ng.html.
7. Академічний тлумачний словник української мови (1970–1980 р.р.). Т. 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/zakon>. – Дата звернення: 14.06.2016.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. – К. : Перун, 2005. – 1728 с.
9. Жуков Ю.Ю. Функціонування концепту «закон» в україномовній картині світу / Ю.Ю. Жуков // Всеукраїнська научно-практична Інтернет-конференція «Роль україноведень в вихованні національного свідомості та достоїнства нової генерації українців» (14–15 листопада 2013 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2013-rol-ukrainovedeniya/4_zhukov.htm. – Дата звернення: 14.06.2016.
10. Городяненко В.Г. Соціологія. / В.Г. Городяненко, О.В. Гілюн, А.В. Демічева, С.В. Легеза, Н.А. Липовська. – К. : Акад., 2008. – 544 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://readbookz.com/book/195/7381.html>.
11. Мацюк З. Українська мова професійного спілкування / З. Мацюк, Н. Станкевич. – К. : Каравела, 2005. – 352 с.
12. Лантюхова Н.Н. Термин: определение понятия и его существенные признаки / Н.Н. Лантюхова, О.В. Загоровская, Т.А. Литвинова // Вестник Воронежского института ГПС МЧС России. – 2013. – Выпуск 1(6). – С. 42–45.
13. Камчатнов А.М. Подтекст: термин и понятие / А.М. Камчатнов // Филологические науки. – М., 1988. – № 3. – С. 40–45 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.philology.ru/linguistics1/kamchatnov-88.htm>. – Дара звернення: 14.06.2016.

14. Большой юридический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/lower/14764>.

15. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – 2-ге вид, переробл. і доповн. – К. : Вид-во «Юридична думка», 2012. – 1020 с.

16. Кельман М.С. Загальна теорія держави та права / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин. – К. : Кондор, 2006. – 477 с.

17. Марченко М.Н. Теория государства и права / М.Н. Марченко. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004. – 640 с.

18. Ющик О.І. Законодавчі акти в системі законодавства України / О.І. Ющик // Парламентська реформа: теорія та практика : Зб. наук. пр. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2001. – Вип. 6. – С. 151–161.

19. Нерсесянц В.С. Право и закон. Из истории политических учений / В.С. Нерсесянц. – М. : «Наука», 1983. – 366 с.

УДК 340.13

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ МОДЕЛЮВАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Сидоренко В.В., к. ю. н.,
завідувач кафедри права

Білоцерківський інститут економіки та управління
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Стаття присвячена визначенню та загальнотеоретичному аналізу концептуальних аспектів правового регулювання суспільних відносин. Проаналізовано загальнотеоретичні основи категорії правового регулювання, запропоновано авторський підхід до визначення його змісту та сутності. Визначено роль теоретичних моделей правового регулювання суспільних відносин та їх основоположні характеристики. Досліджено основні закономірності теоретичної значущості й практичної цінності використання моделі правового регулювання суспільних відносин та запропоновано узагальнюючі підходи щодо вироблення відповідних моделей і способів їх використання.

Ключові слова: *правове регулювання, суспільні відносини, концептуальні аспекти, моделювання, правова модель, оптимізація, впорядкування, процес.*

Статья посвящена определению и общетеоретическому анализу концептуальных аспектов правового регулирования общественных отношений. Проанализированы общетеоретические основы категории правового регулирования, предложен авторский подход к определению его содержания и сущности. Определена роль теоретических моделей правового регулирования общественных отношений и их основополагающие характеристики. Исследованы основные закономерности теоретической значимости и практической ценности использования модели правового регулирования общественных отношений и предложены обобщающие подходы по выработке соответствующих моделей и способов их использования.

Ключевые слова: *правовое регулирование, общественные отношения, концептуальные аспекты, моделирование, правовая модель, оптимизация, упорядочение, процесс.*

Sydorenko V.V. CONCEPTUAL ASPECTS MODELLING OF LEGAL REGULATION OF SOCIAL RELATIONS

This article is devoted to definition and conceptual analysis of general theoretical aspects of legal regulation of social relations. Analyzed the general theoretical bases of the category of regulation and invited the author's approach to defining its meaning and essence. The determined the role of theoretical models of legal regulation of social relations and their basic characteristics. Investigated the basic patterns of the theoretical significance and practical value of the model of legal regulation of social relations and proposed generalized approaches to develop appropriate models and ways of their use.

Key words: *legal regulation, social relations, conceptual aspects, modeling, legal model, optimization, organization, process.*

Постановка проблеми. Правове регулювання є провідним елементом правової системи та фундаментальною категорією юридичної науки і практики. З ним пов'язані процеси формування в Україні основ правової держави, належна організація функціонування суспільства та безпосереднє існування будь-якого суб'єкта правових відносин. Враховуючи основні підходи до розуміння терміну «регулювання», слід зазначити, що його етимологія, безсумнівно, є багатоаспектною, несе різне змістове навантаження відповідно до об'єкта

дослідження, засобів та способів його здійснення, мети, якої прагне досягти дослідник від конкретно отриманих результатів.

У свою чергу, моделювання процесу правового регулювання є однією з визначальних проблем визначення перспективної дієвості впорядкованості суспільних відносин в аспекті відповіді на сучасні виклики трансформації всіх сфер життєдіяльності. Концептуальні аспекти правового моделювання є основою для побудови належного, за змістом та формою, процесу правового регулювання